



**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Херсонський державний університет**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VIII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

07 листопада 2025 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 07 листопада 2025 р., Мукачево / Ред.кол.: Добош О.М. (гол.ред.) та ін. Мукачево: МДУ. 2025.360 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 14 листопада 2025 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету

Фізеші О.Й. – завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, доктор педагогічних наук, професор

У збірнику вміщено тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенчик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

<i>Басараб Валерій, Ніка Добош</i> ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ДОСВІДУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	265
<i>Беспалько Леся, Ірина Печкар</i> МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	269
<i>Іванова Вікторія, Продан Ганна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	274
<i>Капелюх Аліна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	278
<i>Пинзеник Олена, Грибонос Христина</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЗДО	283
<i>Попович Оксана, Тесличко Ярослава</i> ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	286
<i>Потанчук Тетяна</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	289
<i>Рудницька-Юрійчук Ірина</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ БАТЬКІВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	292
<i>Семенюк Вікторія</i> ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	297
<i>Феєр Оксана, Добош Олена</i> ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В ПРИВАТНИХ ЗДО ТА ОЦІНКА ЇХ ЯКОСТІ	300
<i>Фроленкова Надія, Мороз Людмила</i> ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ЗДО І СІМ'ЄЮ	305
<i>Ющик Людмила</i> ЕФЕКТИВНА ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ З БАТЬКАМИ ЯК ОСНОВА СПІЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ	310
РОЗДІЛ 8 ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ	

Вікторія Іванова

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Мукачівський державний університет

Ганна Продан

спеціальність 012 Дошкільна освіта
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми формування гендерної толерантності зумовлена глибинними соціокультурними змінами, що характеризують сучасну епоху. На початку третього тисячоліття людство увійшло в період глобальної інтеграції, динамічного розвитку інформаційних технологій і засобів масової комунікації, які істотно трансформували суспільне середовище та способи взаємодії між людьми. Такі процеси зумовлюють потребу у формуванні нового типу мислення – відкритого, гуманістично спрямованого, заснованого на принципах рівності, взаємоповаги та ненасильства.

У цьому контексті саме педагогіка відіграє провідну роль у поширенні ідей толерантності, формуванні культури міжстатевих взаємин і вихованні здатності до прийняття іншості. Формування гендерної толерантності в дошкільному віці розглядається як важлива умова становлення особистості, орієнтованої на гуманістичні цінності – вільний розвиток, збереження життя і здоров'я, повагу до прав та гідності людини, виховання громадянськості, любові до Батьківщини, сім'ї та природи.

Проблема формування гендерної толерантності у дітей дошкільного віку набуває особливої актуальності в контексті модернізації української освіти, орієнтованої на цінності гуманізму, демократії та рівноправ'я. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти (2021), освітній процес має сприяти усвідомленню дитиною своєї унікальності, прийняттю інших і повазі до людської різноманітності [1].

Виходячи з вищесказаного, було сформульовано проблему дослідження – визначення педагогічних умов формування гендерної толерантності у дітей дошкільного віку.

Проблему виховання дітей дошкільного віку досліджували такі науковці, як Т. Піроженко, А. Богуш, Н. Мачинська, Л. Артемова, О. Лісовець, які розкривали сутність і зміст виховного процесу, його роль у становленні особистості дитини.

Питання гендерного виховання дошкільників знайшло відображення у працях багатьох учених, які розглядали його в різних аспектах. Зокрема, О. Барановська, В. Бездітних, Л. Коряшина досліджували педагогічні ідеї виховання хлопчиків, а В. Нишева, О. Кікінежді – особливості виховання дівчаток. В. Васютинський, Т. Титаренко, Ю. Приходько зосереджували увагу на вивченні психологічних особливостей дітей різної статі.

Проблеми соціалізації хлопчиків і дівчаток дошкільного віку розглядали А. Аблітарова, Т. Говорун, І. Рогальська-Яблонська, підкреслюючи значення взаємодії дитини з соціальним оточенням у формуванні гендерної самосвідомості.

У працях В. Абраменкової, А. Арушанової, М. Лісіної досліджено питання статевої диференціації та міжособистісних взаємин у ранньому онтогенезі, а О. Кононко та О. Рейпольська розкрили механізми становлення статевої та гендерної ідентифікації дітей старшого дошкільного віку.

Гендерна толерантність є об'єктом дослідження багатьох науковців в галузі психології (О. Демчина, та ін.), педагогіки (Т. Дороніна, Т. Мотуз та ін.), філософії (В. Морозов). Однак визначення терміну «гендерна толерантність» є досить неточним та розмитим.

У «Філософському енциклопедичному словнику» толерантність визначається як «терпимість до іншого роду поглядів». Це є «ознакою впевненості в собі і свідомій надійності своїх власних позицій, ознакою відкритої для всіх ідейної течії, яка не боїться порівняння з іншим поглядом і не уникає духовної конкуренції» [5]

У структурі сучасного гуманістичного світогляду виокремлюють кілька сфер прояву толерантності, однією з яких є гендерна толерантність – важливе новоутворення в процесі статевої соціалізації дитини дошкільного віку. Вона розглядається як складне особистісне утворення, що виявляється у знаннях і ставленні дітей до представників різних статей, у розумінні відмінностей зовнішності, особистісних рис, видів діяльності та моделей поведінки [3].

Гендерний підхід у вихованні передбачає цілеспрямовану підготовку хлопчиків і дівчаток до усвідомлення взаємодоповнюваності ролей у суспільстві та сім'ї, формування в них розуміння рівності прав і можливостей, а також позитивного сприйняття гендерного різноманіття.

Основними принципами гендерної толерантності у міжстатевих взаєминах є співпраця, партнерство, взаємоповага та емпатійність. Вони передбачають готовність сприймати думку іншого, навіть якщо вона не збігається з власною; визнання права кожного на індивідуальність і відмінність; шанобливе ставлення до людської гідності незалежно від біологічної статі, гендерної ідентичності чи соціокультурних проявів; прийняття іншої людини без стереотипізації; здатність до емоційного співпереживання та розуміння позиції іншого [4].

Вивчення психолого-педагогічної літератури дозволило визначити поняття гендеру як соціально-біологічної характеристики, за допомогою якої люди дають визначення «чоловік» і «жінка».

Як соціальний інститут, гендер складається з гендерних статусів; гендерного поділу, гендерно передбачуваної сімейної ролі, гендерних якостей особистості, гендерного соціального контролю, гендерної ідеології [2].

Т. Мотуз розглядає гендерну толерантність як активну життєву позицію особистості, що проявляється у визнанні рівного правового й морального статусу представників обох статей, різноманіття проявів поведінки; це приймаюче і ставлення до представників протилежної статі, прийняття й визнання різних типів гендерної ідентичності, ідей гендерної рівноправності в соціумі [3].

З урахуванням гендерного підходу визначено педагогічні умови, що сприяють формуванню гендерної толерантності у дітей середнього дошкільного

віку. До них належать такі структурні компоненти освітнього процесу, як: створення елементів предметно-розвивального середовища (зокрема, міні-середовищ, що відображають особливості чоловічої та жіночої праці); використання схем-дій, які демонструють культурні еталони поведінки; організація міні-середовищ світського етикету; проведення циклів розвивальних ігрових занять-тренінгів; упровадження освітньої діяльності пізнавального спрямування (ознайомлення з представниками обох статей) та конструктивного характеру. Важливим засобом виступає сюжетно-рольова гра, у межах якої відбувається засвоєння та закріплення позитивних зразків жіночих і чоловічих якостей, моделей поведінки й форм партнерської взаємодії.

Формування гендерної толерантності у дошкільників здійснюється як стихійно, у процесі повсякденного соціального досвіду дитини, так і цілеспрямовано – у межах спеціально організованої педагогічної діяльності. Такий процес передбачає реалізацію трьох взаємопов'язаних компонентів: програмно-цільового (визначення мети, завдань і змісту виховного впливу), технологічного (добір форм, методів і засобів роботи) та контрольної-оцінювального (діагностика рівнів сформованості гендерної толерантності, аналіз ефективності впливу).

Отже, проведений теоретичний аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема формування гендерної толерантності у дітей дошкільного віку є багатовимірною та потребує цілісного психолого-педагогічного осмислення. Гендерна толерантність розглядається як складне особистісне утворення, що інтегрує знання, емоційно-ціннісне ставлення та поведінкові прояви, спрямовані на прийняття й повагу до представників обох статей.

Визначено, що ефективність формування гендерної толерантності у дітей дошкільного віку залежить від створення відповідних психолого-педагогічних умов, серед яких провідне місце займають: збагачення предметно-розвивального середовища гендерно маркованими елементами; упровадження сюжетно-рольових ігор як засобу моделювання позитивних гендерних взаємин;

формування у вихователів професійної готовності до реалізації гендерного підходу у виховному процесі.

Формування гендерної толерантності є не лише педагогічним завданням, а й важливим соціокультурним процесом, що сприяє становленню особистості, здатної до співпраці, партнерства, взаємоповаги та емпатії. Реалізація гендерного підходу в дошкільній освіті забезпечує розвиток у дітей гуманістичних цінностей, рівноправного ставлення до представників обох статей, готовності до конструктивної взаємодії в полікультурному та гендерно різноманітному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 12.01.2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pronovuredaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshilnoyi%20osvity.pdf>
2. Заграй Л. Д. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології : навч. посіб. / ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : ФО-П Петраш К. Т., 2019. 264 с. URL: <https://lib-repo.pnu.edu.ua/handle/123456789/2605>
3. Мотуз Т.В. Гендерна толерантність: соціально-педагогічний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 8 (52). С. 361-372.
4. Ткалич М. Г. Гендерна психологія: навчальний посібник. Академія, 2021. 256с.
5. Філософський енциклопедичний словник / [голова редкол. В. І. Шинкарук]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

Аліна Капелюх

спеціальність 012 Дошкільна освіта

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Науковий керівник: *Надія Фроленкова*

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та

спеціальної освіти, психології і фахових методик,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Логіко-математичний розвиток старших дошкільників є ключовим напрямом сучасної дошкільної освіти. Саме в цей період у дітей закладаються основи мислення, інтелектуальної діяльності та пізнавальної самостійності. Вони переходять від безпосередніх дій із предметами до внутрішніх логічних



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>